

Deník 1916–1921



Jan Křen

Příloha Budišovského zpravodaje 2/2014

30. 6. 2014

Zatímco z hlediska jednotlivce, a tedy morálky, je hříchem, vinou až vědomé a dobrovolné rozhodnutí, v kolektivních dramatech, tragédiích (jak věděli již staří Řekové) jsou vina, porušení řádu, zásadně nevědomé. Přesto ale nevyhnutelně vedou ke katastrofě. Světová válka (poprvé po té druhé se jí začalo říkat první), od jejíhož vypuknutí letos v létě uplyne právě sto let, byla tragédií par excellence.

Jistě, válku tehdy někdo někomu vyhlásil, viz níže (to až Hitler se s formálním vyhlášením války neobtěžoval), jenže které neúprosné, neosobní síly Evropu na tuto cestu zavedly a co vlastně dalo světové válce její neobyčejně tragickou, bezvýhodnou podobu?

Staletá rozpínavost a arogance ruského impéria? Mocenské vakuum na Balkáně, spojené s dlouhodobým oslabováním a zaostáváním Osmanské říše (předchůdkyně moderního Turecka)? Vychýlená rovnováha mezi evropskými velmocemi, související s nástupem nově vzniklých dynamických národních států Itálie (1861) a Německa (1871)? Selhání rakouského císařství (Rakousko-Uherskem se nazývá až od roku 1867), jež po staletí úspěšně plnilo roli ochránce střední Evropy před nebezpečím islámským, před výboji ruskými i napoleonskými, stejně jako před pangermánskými tendencemi, zosobněnými Pruskem, aby nakonec poslední jmenovanému nepříteli na poli válečném roku 1866 podlehlo a stalo se tak na Německu naopak závislým? Zaslepenost Francie, hrající v mezinárodních vztazích čím dál zjevněji s ruskou kartou? Britská politika, jejíž stáletou zásadou bylo na kontinentě podporovat vždy druhého nejsilnějšího proti prvnímu tak, aby v Evropě pokud možno žádný jasný první nikdy nebyl? Systém smluv, nevyhnutelně zatahujících spojence spojenců do konfliktu proti spojencům nepřátel? Nervozita z příliš zjevného obecného pokroku na poli technickém a hospodářském, vnímaném jako rostoucí potenciální síla válečná? Snaha ukázat těm druhým, že se nenecháme zatlačit do kouta, a to pokud možno ještě dříve, preventivně, než budeme skutečně zatlačeni?

Vývoj, vedoucí v Evropě k ustavení dvou soupeřících bloků, byl mnohem složitější, než se obvykle uvádí. Trojdohoda a Trojspolek byly výsledkem střídavého sbližování a opětovného odcizování se jednotlivých velmocí v posledních desetiletích 19. století (v 70. letech ještě Bismarck preferoval německo-rusko-rakouské spojení tří císařů) a v prvních letech století 20. (Británie svou nedůvěru vůči Rusku a Francii překonávala těžce a dlouho). Definitivní spojení si vlastně jednotlivé státy zvolily až s vypuknutím války...

Bezprostředním podnětem pro vyhlášení války byl atentát na následníka rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este, ke kterému došlo 28. června 1914 v Sarajevu. Spáchal jej separatista Gavrilo Princip, člen radikálního hnutí Mladá Bosna, jehož cílem bylo násilné odtržení Bosny a Hercegoviny od Rakousko-Uherska a sjednocení jižních Slovanů kolem Srbského království.

Rakousko-Uhersko, povzbuzované k co nejrozhodnějšímu postoji z Berlína, zaslalo Srbsku ultimátum, v němž žádá, aby se Srbské království zjevně distancovalo od mezinárodního terorismu a umožnilo svou spolupráci Rakousko-Uhersku, aby se s ním účinně vypořádalo. Srbsko, podněcované k neústupnosti Ruskem, v rakouském požadavku spatřuje omezení své vlastní suverenity a ultimátu v požadovaném rozsahu nevyhoví.

Dne 28. července 1914 tedy vyhláší Rakousko-Uhersko Srbsku válku. Ruská vláda reaguje mobilizací 30. července. Německo ultimativně požaduje, aby Rusko upustilo od válečných příprav, a protože se tak nestane, vyhláší mu válku dne 1. srpna. 3. srpna vypukne válečný stav také mezi Německem a ruským spojencem Francií. Británie žádá Německo, aby při svém tažení do Francie respektovalo neutralitu Belgie. Protože Německo britskému požadavku nevyhoví, zapojuje se na straně Ruska a Francie od 4. srpna do války

také Velká Británie. Teprve 6. srpna vypovídá Rakousko-Uhersko válku Rusku, až poté vstupují do války proti Rakousko-Uhersku i Francie a Velká Británie.

Ještě v srpnu 1914 se na Dálném východě do války zapojuje v řadách Dohody (tedy spojenectví Ruska, Francie a Velké Británie) Japonsko. Turecko se staví po bok Německa a Rakousko-Uherska v říjnu 1914, čímž je ustaven blok, označovaný jako Centrální mocnosti. Itálie lavíruje mezi oběma stranami konfliktu a sonduje, které spojenectví by pro ni znamenalo jistější zisk. V květnu 1915 nakonec vypovídá válku svému předválečnému spojenci, Rakousko-Uhersku. Na stranu Centrálních mocností se v konfliktu se Srbskem naopak postaví Bulharsko.

Válka, původně snad všemi účastníky zamýšlená jako rychlé vítězné tažení, se tak zacyklila do vyčerpávajícího, bezvýhodného, dlouhodobého konfliktu. V roce 1917 opouští řady Dohody Rusko, v němž vlivem válečného vyčerpání dochází k totálnímu kolapsu státní moci, následným revolucím, občanské válce a převzetí moci bolševiky. Ti 3. března 1918 uzavírají separátní mír s Německem.

Na stranu Dohody se naopak přidávají USA, ačkoliv jejich motivace, podle deklarovaných úmyslů prezidenta Wilsona, není dobyvačná, nýbrž mírotvorná a normotvorná. Na podzim 1918 zcela vyčerpané Centrální mocnosti žádají o příměří. Příměří mezi Dohodou a Německem je vyhlášeno 11. listopadu. Souběžně s tím se po ruském carství hroutí a rozpadají i císařství německé a rakousko-uherské, v troskách je i Osmanská říše.

Odhady hovoří o tom, že 1. světové války se zúčastnilo ve všech armádách téměř 70 000 000 vojáků, z nichž skoro 10 000 000 padlo, více než 20 000 000 bylo zraněno a více než 7 000 000 pohřešováno. České země jakožto součást Rakousko-Uherska měly před válkou 10 148 000 obyvatel. Mobilizováno z nich bylo 1 537 000 mužů. Vojáků pocházejících z českých zemí padlo asi 236 000. 713 000 jich bylo zraněno a 433 000 pohřešováno.

Tomáš Garrigue Masaryk interpretoval toto světové drama jako zápas mezi reakčními teokraciemi (Centrální mocnosti) a pokrokovými demokratiemi (Dohoda). Český národní mýtus, vytvořený předcházejícími generacemi národních obrozenců, vůči němuž před válkou sám kriticky vystupoval, pak na tento zápas úspěšně narouboval. S neutuchající energií a nezpochybnitelnou osobní statečností se zasloužil o vznik československého zahraničního vojska, tzv. legií v Rusku, Francii a v Itálii. Československé legie tak od roku 1917 bojovaly po boku Dohody s cílem přispět k porážce Rakousko-Uherska a Německa, což by Čechům a Slovákům umožnilo po válce vznik samostatného státu.

Koncem války tvořilo tyto jednotky kolem 100 000 dobrovolníků. Komplikovaná byla zejména jejich situace v Rusku, neboť počínaje rokem 1918 již boj legionářů proti Německu a Rakousko-Uhersku z ruského území nebyl možný, neboť nová ruská bolševická státní moc (předcházející podpora Lenina Německem za účelem rozložení ruské bojeschopnosti je prokazatelná) válku s Centrálními mocnostmi jednostranně ukončila. Jednání s novou státní mocí v Rusku o možnosti odchodu legií ze země do Francie provází rostoucí napětí, nedůvěra, a nakonec selhávají. Po tzv. čeljabinském incidentu (14. května 1918) vypukne mezi čs. legionáři a bolševiky otevřený boj, přičemž legionáři se rozhodnou prokletit si cestu z Ruska ven východním směrem. Začátkem léta 1918 československá vojska kontrolují téměř celou transsibiřskou magistrálu, jejich pobyt v Rusku se však vlivem zuřící občanské války, v níž legionáři stojí na straně odpůrců bolševiků, protahuje. Mnozí z nich se tak domů vracejí až dlouho po skončení světové války, většinou roku 1920.

Deník 1916–1921



Titulní strana deníku

15. ledna 1916

Dnes je mně trochu lépe, tekla z nosu krev, nato se mně v hlavě trochu vyjasnilo, mohu lépe myslet. Do poledne to obyčejně ujde a po poledni přijdou revmatické bolesti do nohou, které trvají do půlnoci a to mě velice trápí.

16. ledna

I zde chvíle lehké, a to když se člověk jako pták, v duchu máje křídla anděla a v domov, ke svým drahým zalétá. Tam v živém snu s nimi mluví, směje se a prožívá krásné chvíle. Ó jak lehce a blaze snít, vy moji předrazí. Aspoň ve snu jsem s vámi, škoda, že je to fantazie.

Dnes jsem řekl doktorovi, že jest mi lépe, jenom mě nohy bolí, a on se smál, že chci na Sibiř. Až se mně zahojí ruka, pojedu dále do Ruska, kam asi? Jenom kvůli tomu bych se rád dostal někam jinam, abych mohl psát domů a z domu mohli psát, abych věděl, jsou-li zdraví, a co se tam děje, jen jestli to sem přijde. Již tak dávno jsem ničeho nedostal.

Včera večer mě dali do cimry, kde jsou samí lehce zranění, byl jsem nerad, jelikož jsem se v pokoji, odkud jsem byl přeložen, se všemi znal. Ale jest mi to jedno, za dva nebo tři dni bych měl opustit nemocnici. Jenom se obávám, jestli dostanu boty, ve svých roztrhaných, promočených se zase nachladím, a k tomu do nich nemohu nic nazout. Ostatní oblek mám též chatrný. Nyní jsem stále v teple a až vyjdu na takovou zimu, zdali to vydržím?

Bože můj, zařid' vše dle Tvé svaté vůle a chraň mě ode všeho zlého.

17. ledna

Dnes jsme již druhý den na nové světnici, jest zde dobře, jídla je dosti a chutná, sestry jsou starostlivé. Dnes celé dopoledne jsem se procházel po světnici.

Dej mi Bože síly, než mě poženou pryč.

18. ledna

Dnes v noci mě děsně bolely nohy, nemohl jsem spát. Ty Bože jediný, Tys chránil můj život chatrný, zachraň jej, dále Tě prosím, bych vrátil se zdravý ke svým drahým.

19. ledna

Již druhou noc mám jakési nepěkné sny o domově. Nepřikládám jim sice víry, ale musím přiznat, že mě znepokojují.

Ó, kéž by to byl jenom sen a nic více. Ó, kéž by to bylo, až se navrátím, jak, než jsem odjel.

*Ó, hvězdo, která večer zíráš na mne ve špitálské lože moje,
zda zasvitne mírný lesk Tvůj v žití mém a zasvitne lepší blaho a život,
vždyť dosud byl samé trnům žití a samé vnitřní rozbroje.*

20. ledna

Ráno jsem popil čaj s mlékem, až se vrátím domů, musím to poradit našim. Jedna věc mě zlobí, začíná se mi kazit zub, a to právě přední. Kdybych byl doma, dal bych si ho zaplombovat a bylo by zase dobře, ale takto v zajetí a bez haléře. Bože můj, jak jsem chudý. Oděv chatrný, rozbité zdraví a krutá zima v Rusku, a k tomu všemu se mi kazí zub. Mám obavu, aby se mi nenakazily ještě ty ostatní. Vše to ze mě leze: boule, vředy, neštovičky, které se podlévají materií, dále revmatizmus a zvláště průjem, který u mne nebýval. To vše, doufám v Boha, přejde, jenom ty zuby kdyby mně zůstaly.

A nyní si zazpívám nějakou veselou o své vesničce:

*Tam ve vísce moji milené, tam vše tak krásně líbezná, k lásce zrozená.
Tam děva sličná plakala, že opustit musela šohaja
na vojnu musel do boje, ona nemá klidu pokoje.
Zadul víchr v lípu košatou, zasténal starých větví sbor
zachraptěl dutý kmen, dvě stě let zde stojím, tak smutný obraz jsem neviděl.
Dívky, které zpívaly pod mojí korunou, chodí smutně s hlavou skloněnou.
A ti hoši, kteří sborné písně pěli, ach Bože, těch tu nikde není.
Ha, tu ztrápené ženy jdou, slza jim kane za slzou,
není zde mužů statných, jenom starců stříbrovlasých,
těžkou prací znavení, pod lipou usedají.*

Tak již je to tu. Zítra již pojedu, anebo aspoň půjdu ze špitálu. Dnes mně doktor povídal, abych přísahal ruskému caru, že mě pustí na svobodu. Já mu odpověděl, že nechci a on na to, že tedy musím na Sibíř.

Všecko jedno, nebojím se Sibíře, ani hladu, ani zimy, ať jest, jak dá pán Bůh.

A nyní si pěkně zazpívám

*A zítra zítra juž, v Rusiji pojedu dalekou
již jsem oblekl svoje šaty, roztrhaný mantl a kalhoty
boty komočuky hadrové a k tomu zdraví chatrné,
ale ať se pingl hází, o boty prosit budu,
ať je dají nebo ne, vždyť jim to nikdo nebere.
Pravili, že vše dostanu, a tak holá starost na stranu,
a výsknu si vesele, ale jenom v duchu, by to nikdo neslyšel.
Vlakem daleko pojedu, snad na Sibíř dalekou,
toť výlet v lednu nemilý, v tu ruskou zemi.*

To jsem to chytl, dali mě z nemocnice do arestu. Nebylo by zde zle, ale není zde postele a jest zde velice chladno. Jsou zde zavřeny tři Poláci za prodávání vodky (v Rusku se žádná vodka prodávat nesmí). Jsme zde zamčený, a když chceme ven, musíme čekat, až nám vojín na vartě otevře. Dali mně chleba, cukr i smetanu, což jsem měl ještě z nemocnice. Jen kdybych zde dlouho nebyl. Bezpochyby to bude tak dlouho, než přijede nějaký větší transport.

Ach, Bože, to zde budou ještě mnohé zkoušky, než se to všechno skončí. Jen kdyby mně dal Bůh zdraví.

Ach, Bože, co dělat mám, plakat či modlit? Ach, kdybych u Tebe důvěry neměl, že to všechno Tvoje vůle svatá jest, pak nevím, co bych udělal. Jistě bych tomuto bídnému žití konec udělal.

Ale já důvěru v Tebe mám, že po všem trápení a bolu, zas lepší přijde čas, že se zase vrátím domů. Vrátím se v svůj domek rodinný, obejmou otce, zlíbám jeho tvář, přivinu sestry a přijdou chvíle blaha zas.

30. ledna

Dnes jedeme z Kyjeva celou noc, mám krutý hlad, nemám peněz (druzí si kupují bílý chléb, který zde není drahý) a musím se jenom dívat. Ale co dělat, snad bude zase lépe.

Vychytil jsem si vši, které jsem již zase nasbíral. Jak jsem byl rád, že jsem se jich v nemocnici zbavil a již je mám zase. Jest zde mnoho Čechů.

Již jest zase lépe, dostali jsme na nádraží oběd a já se konečně najedl do sytosti. Dostali jsme kaši, polévku a kousek chleba, musí to dostačit až do zítřka, nyní jsou asi dvě hodiny odpoledne.

19. února

Jedeme. Stáli jsme na štaci s ruskými vojíny, kteří jeli na bojiště. Dostali jsme kus chleba, tak hladu nemám. Vši chytám tři denně, ale jsou stále.

20. února

Jedeme pomalu, někdy stojíme celý den na nádraží. Vyšel jsem z nemocnice napolo nemocný, slabý a rozpařený. Měl jsem obavu, že budu stonat znova, ale vše odešlo a jsem zdrav. Chutná mně jíst, jenom kdybych měl dost chleba.

Všichni chytat jest moje denní práce, jsou však stále a není se jich možné zbavit. Dvakrát za noc a třikrát za den je chytám. Spoléhám se, až dojedeme na místo, že se jich zbavím, neklamou-li mě moje naděje.

Dnes máme neděli, kdypak jsem naposledy poznal nedělního klidu, nějakých šest měsíců a kolik jich ještě bude, než budu moci poděkovat Bohu, v našem kostele v Telči, za záchránění svého života.

Jedeme pomalu, snad pojedeme do teplé Sibíře. Vojáci, kteří s námi jedou, říkají, že tam budeme pracovat, není to však jisté, já ničemu nevěřím, až jak to dopadne. Zima zde dosud není větší, než u nás, ani sněhu není více.

22. února

Včera jsme celý den stáli na štaci a večer jsme vyjeli a ocitli se na nádraží, ze kterého jsme předevírem odjeli, jeli jsme tedy celý den zpět.

23. února

Včera jsme dostali k obědu každý čtvrtku bílého chleba a jiného ne. Na stravovně nebyli připraveni a také před námi obědvaly dva transporty, tak na nás nezbylo. Hlad byl notný. Jedeme do teplé krajiny ku Kaspickému moři.

24. února

Dnes jsem ani nespál, dostal jsem děsnou rýmu. Včera večer přejížděl náš vlak řeku Volhu. Přes řeku je vlak převážen na parní lodi, a to tak, že se spouští po dvou vagonech. Pěkně jsme se vznášeli. Na okolních stepích se pasou stáda koní, krav nebo ovce. Jsou vidět i velbloudi.

27. února

Jsme na místě. Přístavní město Astrachán je na břehu Kaspického moře. Jest zde spousta malých parníků i lodiček. Přístav jest vypuštěn a lodě jsou na suchu nebo zamrzlé na mělčině. Počasí je zde jako u nás na jaře. Město jest veliké a domy jsou zde stavěny ze dřeva nebo z cihel, kamene zde není. Všude jsou veliké sklady se sudy a soudečky ryb.

28. února

Ráno jsem vypil šálek horkého čaje bez cukru. Tři kostky, které jsme dostali, jsem dal do čaje již večer. Vychytil jsem vši a nyní se dávám do psaní.

Jsme zde dohromady s Poláky, Slováky, Rusíny na pokoji ve velikých světničkách po sedmi nebo osmi. Spíme na pryčnách s prknem, dost to tlačí a přiodíváme se svými mantly. Čekáme, co bude, dají-li nás vykoupat a zdali dostaneme čisté prádlo. Kdyby mi aspoň mohli z domu poslat peníze, abych si něco prikoupil.

Jest po obědě, jedni leží, druzí sedí a někteří zase chytají vši. Mináž máme mizernou. Bude-li to tak pokračovat a nezmění se to, budeme rádi, když přitom zůstaneme živi.

1. března

Je zde jarní počasí, sněhu není, dni jsou teplé jen někdy v noci je chladno.

*Ach, jaro překrásné ještě v plenkách, ale již tam v lese i na poli,
skřivani se tam už vznášejí, nad moravskou krajinou,
píseň jara ve výši pěj, každému, kdo miluje vlast milenou.*

*Tam pějí míle nad lány, já je slyším, jak mě volají,
že jara vánek zavál k nám, volají, pojd', domu tvých paží třeba
ty tam ležíš v cizině pustnaté, kde krásy není, ani skřivan nevzlétá,
kde jen smutno, pusto, pusto jest, tam láska k životu zaniká.*

*Jen těžká myšlenka jak balvan, tíží hlavu znavenou, ta padá,
tíž a tíž nad hrudí, když ze ztrápeného snu probudí,
uzříš bledou tvář ztrápenou, hroznou zkouškou a trampotami,
kde dříve síla jara a odvaha, dnes se vše bolu podává.*

Já vidím, jak smutně hledí otec můj, krokem slabým kráčí kolem polí lánu, vlas stříbrobílý, znamená útrap mnohých. Z chorých plic vydral se vzdech bolu, muž stařec, rek života to a bojů, slza za slzou mu z moudrých očí kane.

Co stařec kráčí v bolných myšlenkách, jakés ptáče před ním ve výš vzlétá, za ním celý sbor podobných. Nad hlavou jeho šedivou pěli trylky dojemné, jeden přestane pět, druhý

začíná, stařec již na bol zapomíná. Jde tam k více v údolí, ve vůli Boží odevzdal se i svůj bol, nad hlavou šedivou pěl mu skřivanů sbor.

Co takto kráčí volným krokem dál, pes kudrnatý naň zaštěkal. Otevřel vrata u domu svého, kde mnoho prožil, dobrého i zlého.

2. března

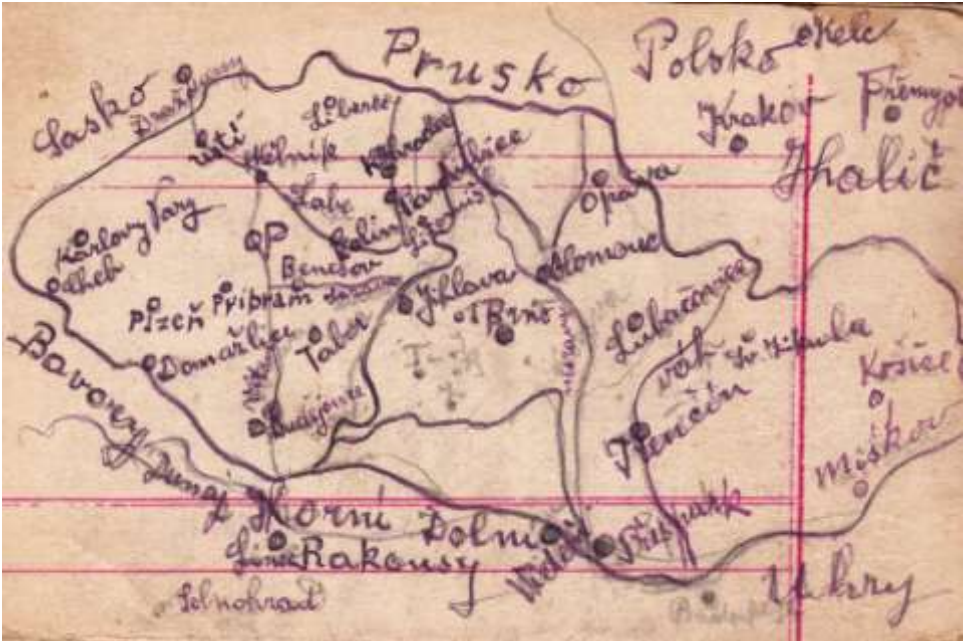
Jest ráno, jsem natažen na břichu na pryčně, nemám co dělat, rád bych psal domů, ale nemám jistou adresu na sebe, kterou bych poslal.

3. března

Ranní slunce rozlilo paprsky po krajině. V noci byl mrazík, ale ráno jest krásné a na den bude teplo. Nálada moje se nesrovnává s touto pohodou. Včera jsem psal domů, dnes mám již zase napsaný lístek. Psal jsem si o peníze. V duši pusto jako na poušti, žádný v duši výší vzlet, temná mysl jako tmavá noc, radost ze života žádná.

4. března

Ach, už vím, co jest bída, již zakusil jsem hladu dost, zimy i hroznou smrt čekal. Zda dáš mi Bože na nebi v žití mém ještě lepší časy, bych oddechl sobě ztrápený.



Mapka z deníku

5. března

Již také krađu – to vše z hladu. Včera večer jsem ukradl herinka, ale kdybych mohl ukradnout aspoň bochník chleba. Ach, Bože, kdyby mně tak přišly z domu peníze, tak by mě ani nenapadlo krást. Jen kousek chleba hned v poledne sním, a pak se postím až do druhého dne dopoledne. Nepracujeme ničeho, jenom do kuchyně nosíme od řeky vodu a škrábem brambory. Sedmkrát denně chytáme vši.

Člověk nepracuje ani se nemodlí, jsem celý mrzutý, do ničeho nemám chuť. Těším se, až bude lepší počasí, že budu venku a že mně to bude lépe utíkat.

6. března

Bída, bída, jest hlad a dlouhý čas. Dnes zase povídali, že česká psaní nejdou, jenom s adresou psanou rusky nebo německy. I já jsem poslal domů několik psaní s ruskou anebo německou adresou.

Jestli mně nepřijdou peníze, tak to bude k zoufání. Aspoň kdybych měl pět kopějek na chleba, již by to ušlo. Kdybych se každý den dozvěděl aspoň něco jiného, abych měl co psát. Ale takto sedím celý den v té mizerné kajutě o jednom okénku, při hladě, a to je hrozné.

Ach, Bože, co jsem zkusil na bojišti hladu, zimy, marše veliké, spoustu dní vlakem při transportu, některý den hladem a nyní zase hlad. Někteří mají aspoň trochu peněz, já nemám nic, odkázaný jenom, co dostanu.

Bože můj, nejsem schopen modlitby, ale vyslyš prosbu moji a dej mně aspoň chleba a vysvobod' mě od toho hrozného hladu. Již jsem zakusil dost hladu, a tak si dokáží vážit, co jest chleba. Ach, Bože, doma bylo chleba a všeho dost, člověk si však toho nedokázal vážit, co má. Zdali pak se vrátí ještě ty časy, či jsem již odsouzený bych svůj život skončil v této hrozné bídě? Musím se přiznat, že již trpělivost ztrácím.

7. března

Máme dnes neděli. Jsem po obědě, snědl jsem všecken chleba a to bude dlouhá chvíle do zítra oběda. Večer bude čistá polévka, to jako by nebylo nic.

8. března

Dnes máme robotu. Nosíme od řeky vodu do kuchyně na oběd, škrábali jsme brambory a seškrabujeme ze schodů bláto.

9. března

Na dnešek byl pořádný mráz. Sedím u kamen, pomalu přikládám a čekám na oběd. Jest slyšet, že se vyjednává mír. Kdo ví, co je na tom pravdy, my se ji tady nedovíme. Dnes byl od nás jeden u marodvizity v kasárnách, mluvil tam s našima, kteří pravili, že se tam mají dobře a chleba ani nesnědí, nás asi okrádá náš komandant.

13. března

Dnes jest krásné ráno, zdá se, že bude pěkně na den. Abych si časem mohl koupit chleba, prodal jsem kožíšek za 38 kopějek. Dal jsem ho skoro zadarmo, ale co mám dělat. Ó, kdyby doma věděli, jako zde bídu člověk má, tak by zaplakali, aby si člověk mohl koupit kousek chleba, prodá ze sebe poslední kousek hadru, který tolik potřebuje.

16. března

Koupali jsme se v parní koupelně a já si přitom vypral prádlo. Mám jenom jedno, takže než uschlo, musel jsem být o blůze a v kalhotách. Znovu se snad budeme koupat za čtrnáct dní. Kdyby nám aspoň dali prádlo.

Ó, kde jsou myšlenky moje, ty idey, ty touhy překrásné? – Tam zůstaly u děvy v hore.

Kde moje štěstí, o kterém jsem snil, to štěstí v předuše tiché? – Tam v hájích na lukách rozešel jsem se s ním, kde zpěvné ptactvo v keřích skryté.

Kde je má vesnička, sestry, otec chorý a moje starostlivá tetička? – Tam ve více smutní při údolí, kde je rozesměje Lidmilka maličká.

*Sívá holuběnko leť tam přes hory,
tam v Moravěnkú, zelené javory.
Zapěj tam mej milej, že na ni vzpomínám,
až navrátím se domu, celou ji zulíbám.*

18. března

Dnes jest mně divně, stále myslím na domov, jest mi podivno u srdce.

19. března

Dnes jest pátek. V pátek drží Rusové svátek, nedávají žádné maso, též i ve středu.

20. března

*Jen jedno slunce jest, které zemi zahřívá, byt' i někdy nehřálo,
přec věčná krása v něm spočívá.*

*Tak i na nebi jeden Bůh, který nás stálou láskou objímá,
byt' by nás trestal strašně a strašných muk býti dopustil
on zas lepší časy přijít dá.*

21. března

Píseň jara v zajetí

*Ó vy lány niv moravských, u vás již jaro se usmívá
tam píše tisíc hrdel skřivánčích
na lukách již hojná jest bledule pobledlá.*

*Ty skřivane slavičku rolníka
bez tebe krása jara zaniká
tak i na lukách našich šťavnatých
bez tebe bled'ulko, musím plakati.*

*U nás začíná jaro dnes, já ho vidím před očima
srdce moje pláče
po našich lesích, skřivanech a bled'ulkách.*

22. března

Jest třeba člověku mnoho energie a sebeovládání, když jest v cizině, mezi cizími lidmi. Každý má jinou povahu a každý si myslí, že jest chytřejší, ba i nejlepší. Jest třeba si uvědomit, že člověk nic na světě není.

*Jak smutno v duši moji, zde v pusté cizině
nic tužby mé zde neukojí, mraky černé halí mě.*

23. března

Dnes jsme se přestěhovali do kasáren z domků rybářských. Jest nás zde mnoho pohromadě. Snad prý zde zemřelo našich asi 30 na cholery. Dnes jsou vztyčeny prapory, po celém městě, na oslavu, že se vzdal Přemyšl.

29. března

Jest zde počasí dosti chladné a v noci mrazíky. Ve dne jest slunce teplé, ale vítr táhne studený.

1. dubna

Máme svátky. Dnes je Zelený čtvrtek. Jaké tu budou letos smutné svátky, ani dosti člověk chleba nemá. Jak jsem se vždycky na velikonoční svátky těšil a letos mi tak

smutno u srdce, jak mi ještě v životě nebylo. Zde mezi Poláky, Rusíny jsou mnozí neurvalci, i mezi Čechy jsou lidé sprostí.

2. dubna

Jak smutný jest tento den a jak veliký pro nás křesťany.

4. dubna

Boží Hod velikonoční. Také Rusové nás něčím překvapili, ráno jsme dostali po kousku vuřtu, jedno vajíčko a bílý chléb.

6. dubna

Katolická církev má dnes po svátcích, pravoslavní mají svátek ještě dnes.

7. dubna

Jsem zajatec ubohý, čekám na osvobození, bych se vrátil domů z dálné ciziny.

9. dubna

Bolí mě ruka v loktu. Když jsem byl v lázních ve Lvově, ujela mně tam noha a já jsem upadl na loket pravé ruky. Loket mě bolel, dlouho nemohl jsem si o něj zavazit. Po čase se mně zahojil, ale kost na tom místě bolí stále. Nyní to bude již tři měsíce a u lokte pod kůží se mně podlila krev. Dnes ráno jsem to propíchl, vyteklo mnoho krve. Nevím, co z toho bude, mám obavu, aby se mně nenakazila kost.



Dopisnice – ilustrační foto

11. dubna

Jedna bolest přestala a druhá přišla. Bolela mě ruka v loktu a nyní mi přilehla jakási tíž na prsa a trubice, nemohu mluvit, jenom šeptám. Byl jsem u doktora, dal mi obklady a dřívkem omotaným vatou namočenou v jakési tekutině šřáral, až jsem se dával. Dostal jsem do vody jakousi sůl, kterou mám kloktat.

12. dubna

My zde v zajetí se těšíme den ode dne. Již nás zde několik zemřelo a mnoho je churavých, přijeli sem, aby se více nevrátili.

13. dubna

Již jsem byl třikrát u doktora, kvůli silnému nachlazení na prsou. Jsou zde silné suché větry a velice nezdravá voda. To dokazuje spousta nemocných a vyhublých kostlivců.

*Dnes, rok tomu již, kdy v nadšení pocitu blahém
závodil jsem v duši s mladým jarem
v hájích, kde břízy štíhlé, já hleděl výš
tam k hvězdám, kde luna plula
tak snívá zadumaná byla
když v přítmi kouzelně za večera
když bílé světlo po krajině rozlila
myšlenky moje chvíli vzlétly nad ní
tam v nekonečnou dál, kde rozum se zatmí
kam duše prostá na křídlech vzlétá
pohrdla všemi rozkošemi světa
tam jediný svůj pravý vidí cíl
tak často dlouho a dlouho jsem snil.*

14. dubna

Dnes vypršel snad den příměří, mluví se o tom, zda snad vojna začne znovu.

16. dubna

*I zde v té cizině, v tom zajetí
jakou člověk v sobě musí mít sílu
když smutno vesele si zapěti
a v Boha svého míti víru.
Nesmí se poddávat smutku
nebo by žalem utráпил sebe
žítí, nic vážně nemyslet vskutku
ale ono srdce bolestí se někdy chvěje.
Vše na světě uteče i hrůza války
jako když víchr rozfouká černé mraky
slunce se ukáže v celé své kráse
tak přijdou toužné dny míru zase.*

18. dubna

Jest dnes krásný příjemný den. Včera trochu přšelo, zčistil se vzduch, jest slunečno bez větru, jsem hned zdravější, když jest hezky.

25. dubna

Málo víry v Boha mezi českým národem až bolno.

2. května

Jedeme z Astrachánu pryč po vodě. Kam, kdo ví?

23. května

Jest Boží hod svatodušní. Prší a jest zde dosti teplo. Ležíme v cihelně na slámě.

1. června

Dnes večer mně velice zle bolela hlava, všechny žíly byly napjaty. Krev prudce proudila, dech byl těžký, na prsou bolelo a já nemohl do půlnoci usnout. Zima s horkem

se střídala, myslel jsem, že dostanu nějaký zápal nebo horkou nemoc. Prosil jsem Boha, aby ode mne odvrátil nemoc v cizině. Ráno se mi skutečně ulevilo. Děkuji Bohu, že mě zachránil, neboť jsem byl promoklý, na holým prkně ležel přikryt jenom mantlem.

Listy se chvějí na větvích lípy, slunce krvavé v propast padá, v Donci voda běží slyšet šum tichý, tam hvězda večerní, kdysi tak smavá. Jícen pekla dusné plyny vrhá na květy něžné, jed ostrý stříká, vše černé, tu a tam krev samá, peklo se chechtá, toť jeho sláva.

Tak mladé štěstěny růže, list za listem v shnilou vodu padá, msta však hrozná roste úže, přes krve louže jsi vlasti drahá. Ty vrahu hnusná slávo, vražedně pyšný shnilý sloupe, ještě tvé síly drzé málo, uvidíš ty konce hloupé.

1. července

Jsmo dosud na Volčansku. Z domu mám dosud 13 lístků, ponejvíce z března a dubna.

26. července

Jest ráno, slunéčko vychází. My sedíme na poli, budeme kosit pšenici, čekáme, až obejde rosa.

30. července

Včera onemocnělo 20 našich, silný průjem a zvrací.

12. srpna

Mlátíme. Na poli stojí tři mlátičky, dvě párovky a tu třetí pohání motor. Nadřem se jak mezulání, vstáváme o 3 hodině ráno a spát jdeme v 11 hodin večer. Jsme jak otrávený.

10. listopadu

Dnes jdeme ze dvora Koněvcer. Jedeme do lesa kácet stromy. Dali jsme si klepat stolek, klepal nám, že do 16. ledna bude mír.

Modlitba

Bože předobry můj

vyslyš modlitbu moji

vyslyš již mé volání k Tobě

dej milost mě Tvoji

posil slabou důvěru moji

vysvobod' mě z bídy této

odpusť, zda slabá víra má.

Já chci s důvěrou věřit,

že promineš mně láskou svojí

já věřím, že v Tvých rukou jsem,

že vysvobodíš mne z muk těch hrozných.

1. května 1917

Sen

Po dlouhé vojně přišel jsem domů. Byl příjemný večer. Stojím před mým rodným domem. Chci vstoupiti, ale podívám se na své ruce a vidím, že nemám u pravé ruky žádných prstů, jenom ohyzdný pahýl a u levé všechny prsty děsně zohavené pokřivence. Dal jsem se do pláče a chtěl vejít dovnitř. Lítost taková držela mne, že vše se mnou trhalo a vzlykal jsem tak hlasitě, že tatínek na dvoře stojící to uslyšel. I přišel ke mně a uviděv moje ruce, dal se do pláče se mnou. V tom srdcervoucím pláči jsem se probudil.

Jekatěrinburg 26. dubna 1919

Pojedeme zase dál na východ. Postavení naše není dobré, snad horší, než kdy jindy. Naše vlaky, které se zdvihají na východ, jsou přepadány povstalci, kteří obyčejně rozeberou trať, když vlak vyjede, odstřelují ešalon. Ačkoli jsou v okupovaném území Sibíře a Ruska poměry špatné, každou chvíli zde můžeme čekat převrat, což je i pro nás nebezpečné položení. Ještě na tom není dosti, i naše důstojnictvo a zastupitelstvo vlády (Bohdan Pavlů, Medek) svým režimem přinucují mužstvo k odporu. Jest to od nich politika hloupá. Chtějí se udělat neomezenými pány nad těmi lidmi, kteří prolévali krev, obětovali své životy a zdraví, a kteří drželi celek mezi sebou v dobách nebezpečných při odjezdu z Ukrajiny. Byli hladoví, roztrhaní a kolik to bylo zmařených mladých životů a ideálů. Jim mezitím u bolševiků kynulo blaho. Dnes několik těchto jednotlivců chce zničit ty zásady, na kterých naše armáda ukázala světu, jak umí bojovat i umírat. Důstojnictvo se na těchto zásadách a hrdinném vojsku vyšplhalo nahoru a dnes chce z těch hrdinů udělat slepě poslouchající a nemyslící otroky.

Smutné jest, že tak málo znají zkušeností a charakteru českého dobrovolce a chtějí tuto dobrovoleckou armádu reformovat podle armády ruských analfabetů.

27. dubna

Dnes odjíždíme z Jekatěrinburgu. Zase dál od vlasti. Jsme v zakletém zámku Sibíře a nikdo nás nechce vysvobodit.

1. května

Jsme v Tajšetu, kde bolševici přepadli 1. a 3. pluk. Podle zpráv zde padlo 180 bolševiků. Nyní jsou 6 verst od dráhy, vesnici mají obklíčenu. Vybavení jsou většinou loveckými puškami, do kterých si lijí olověné kule na 1,5 cm široké a 3 cm dlouhé. Když s takovou kulí dostanete, je to rána hrozná.

Bude se asi dělat výprava na ně. Cestou jsme viděli, kolem dráhy, od bolševiků vyházené vlaky. Hrozilo, že po nás budou bolševici z lesnatých kopců střílet. Sláva Bohu, cestou z Jekatěrinburgu až do Tajšetu nás nic podobného nečekalo (před námi bolševici přepadli železniční stanice Kluknena a Tajšet).

13. května

Začínají zde již tepla. Rychle se zde mění teploty, fouká studený severák a je zima a z toho udeří teplo, jaké u nás bývá v červenci.

Stojíme v Tajšetu, rozbití a nervosní. Hraje se s námi špinavá politika zde v Rusku. Máme být krvavou obětí spojenců za to, že nám dali naši svobodnou vlast. Máme ještě dnes umírat, vraždit, pálit a ubíjet lidi, toto máme dělat my idealisté! Kde jsou naše ideály, se kterými jsme šli dobrovolně do vojska! Kam jsme se to dostali, my, nešťastný československý národ?

Do Sibíře za cara vyváželi zloděje, vrahy a politické spiklence, nyní jsme se sem dostali my. Nemůžeme odsud a nikdo neví, kolik nás ještě bude zakopáno v této chladné zemi.

14. května

Dnes prší, jest smutno ve vagoně. Když je pěkně, za jiných poměrů, by si zde člověk užil přírody, takto se musí obávat, že za každým stromem je vrah.

Zde od Tajšetu (Tajšet je důležitá stanice na transsibiřské magistrále, mezi Krasnojarskem a Irkutskem) na sever je na tisíce verst spousta vesnic, kde lidé o vojné nic nevědí. Neplatí daně a ani starý režim zde neprováděl odvody na vojnu.

15. května

Za chvíli bude konec května a zima před námi a bude se psát rok 1920 a my pořád v cizině. Zmařené životy mrzáků, invalidů, souchotinářů, pohlavně nemocných, dlouhým vojenským životem množství duševně zničených a předčasně zestárlých mladíků s šedejma hlavama – následky vojny.

Co jsou lidé? Dravé falešné šelmy, mnohdy horší, jak zvířata. Svět se bije za ideály. Co je náš svět? – Zvěřinec.

Jest podvečer a vane teplý vánek. Naše postavení je bezvýchodné, jsme obětí sojuzníka a jich spekulací? Máme ochraňovat ruskou inteligenci, která se hrubě chová a odnáší to náš prostý lid.



Stránky deníku – originál

16. května

Každý den roztrhaná trať z obou stran Tajšetu. Služby máme přes osm hodin denně, což velice unavuje, zvláště když v noci útočí Japonci, kteří mají obsazenou trať pod Irkutskem. Ti podporují povstání a povstalce, kteří vystupují proti nám a snaží se, aby je ruská vláda pustila dále do Sibíře. Proti tomu pracuje americká politika a my se tak dostáváme mezi dva mlýnské kameny. Dochází ke střetu zájmů, to vše kvůli nerostnému

bohatství na Sibiři. Naše tzv. inteligence se snaží být nestranná a my se však stáváme krvavými oběťmi těchto spekulací.

18. května

Jest krásný den, neděle. Mé vzpomínky zalétají zase domů, jste zdraví, a co děláte? Dnes zde hraje muzika, orchestr našeho úderného praporu, která mne přenesla do dob, kdy jsme tancovali s našimi švarnými děvčaty. Přišla vojna, která vše zmařila. Byl jsem nepřítelem vojny a proti Rusům jsem nestřílel, jakmile se naskytla příležitost, v prosinci 1914 jsem k nim přešel.

V roce 1916 jsem se dal zapsat do armády české družiny a povolán jsem byl v roce 1917. Byl jsem ochoten zemřít za vlast a osvobození Čech od rakouského militarismu. Šel jsem k údernému praporu pomstít se za příkoří dělané nám od Němců. Přežil jsem boje na Sibiři i v Rusku a na Ukrajině u Bachmače

V Paříži jedná se o míru, přesto se bojuje dál. Za co se ještě lidé bijí? Tak jako jsem byl kdysi nadšen bojovat i život položit, tak dnes již bojovat a umírat nechci, protože nevím proč?

21. května

Bolševici včera odehnali v Tajsetu asi 150 kusů dobytka a zajali pasáky. V odvetu šla od nás rozvědka a s ní od 3. pluku 60 lidí. Zaútočili na vesnici, kolem které byli bolševici v zákopech. Probili se do vesnice, kde zapálili několik domů a odešli. Bolševici měli asi 30 mrtvých a 4 byli zajati, naši měli 1 mrtvého a 1 těžce raněného. Tento přepad byl mnohými odsuzován, jelikož lidé z pluku by měli pouze chránit trať.

26. května

Na dnešek v noci šli od 1. a 2. pluku dva bataliony na vesnici, kde se nacházejí povstalci, a od nás úderného oddílu dobrovolníci, dohromady dvě stě. Z dálky byly vidět hořet tři vesnice. Povstalci byli rozbiti a dobytek, který ukradli v Tajsetu, byl majitelům navrácen.

Tyto dny odbývá se sjezd našeho vojska na Sibiři. Sjezd dosud nebyl vládou povolen. Od úderného praporu byl poslán jakýsi Svoboda.

Invalidé, kteří chtějí z armády, dostanou dokumenty a za dva měsíce mohou domů. Kdo byl např. praporčíkem, dostane odškodné 500 rublů za sedmnáctý rok a 500 rublů za osmnáctý.

5. června

Dnes se naše tři rotы vrátily z výpravy, bolševici jim utekli. Čtyry z nich chytli a sedm zabili, z našich dva mrtvi a dva těžce raněný.

12. června

Dnes odjely tři úderné rotы z Tajsetu na bolševiky směrem ku Kansku, asi 50 verst po dráze, potom půjdou asi 70 verst pěšky na sever, kde by se ve třech vesnicích mělo nacházet hodně bolševiků.

14. června

Předsjezdové přípravy se měly odbývat v Zymě, odkud delegáti sjezdu vyjednávali v Irkutsku s naší vládou o oficiální uznání sjezdu. Dnes má projíždět vlak s generálem Žaninem, který se chce zúčastnit sjezdu v Irkutsku. V příkazu od Syrového jest, že delegáti sjezdu mají být poslušni vládě a jejich orgánům.

17. června

Včera si nechal plukovník Žák nastoupit celý garnizon s vintovkami a podal informaci těchto dnů v Irkutsku. Když přijeli delegáti do Irkutsku, byli arestováni. Když se to dozvěděl čtvrtý pluk, ihned jel do Irkutsku. K němu se připojili další s bombami a kulomety v čele s jakýmsi Abelesem. Osvobodili delegáty a obsadili administraci. Na druhý den přišlo ultimatum 4. pluku od 1. pluku, aby opustili Irkutsk. Ti nakonec poslechli a odešli, vzápětí byli delegáti sjezdu podruhé arestováni. Máme prý světovou ostudu. Japonsko nám odřeklo úvěr a Maďaři prý vzali Prešpurk. Sjezd prý bude tak dlouho přerušen, pokud vzniklou situaci nerozřeší generál Žanin, který již do Irkutsku dojel.

20. června

Sjezd se nakonec rozběhl a hnutí našeho vojska dobývá si úspěchu. Ze 14 bodů, které podali delegáti vládě, jest již 11 přijato. Sjezd pracuje úspěšně. K zásadním rozhodnutím dojde, až přijede mise z vlasti. Doufáme, že se co nejdříve dostaneme domů.

25. června

Sjezd v Irkutsku je internován. Každý delegát je zvlášť zavřen a nikdo nesmí k nim. K bodům, které Pavlů schválil, se nikdo nechce znát. Kdo se účastní agitace, má být poslán před soud. Poddůstojníci, kteří od druhé úderné rotы odmítli jít na výpravu proti bolševikům, jsou degradováni.

27. června

Prý bylo potlačeno povstání, ve skutečnosti však ne. Velkou vinu na tom má svými různými příkazy vláda, která dala zbraně do rukou podivným lidem, kteří strhávají lid k politickým nepokojům. Původní agitace za práva našeho vojska se změnila v politický boj, který může vést ke zkáze. Dá se předpokládat, že se vytvoří dva tábory – bolševický a protibolševický.

Bolševismus jest nová idea, pro kterou nejsou lidé dost zralí. Má být udržována terorem. Poctivých bolševiků málo, ti ostatní z toho chtějí mít především prospěch a přikoařím utiskovat druhé a proto nemůžeme být bolševiky.

28. června

Dnes jsem byl u doktora. Řekl mi, že jsem moc chudokrevný a na druhý měsíc pojedou do Irkutsku před komisi. Jestli mne uznají, měl bych jet domů. Cesta to bude dlouhá, ale plná touhy spatřit po pěti letech své drahé.

Proslýchá se, že národní armija přechází v plen bolševikům a pouští frontu. Generál Gajda se vzdal velení, situace je vážná.

29. června

Dnes zde projížděl z Irkutsku k Omsku generál Žanin s Pavlů. Byl přivítán na nádraží čestnou stráží 1. rotы úderného praporu v čele s Žákem. Četl zde z vlasti radiotelegram, nemáme již nic dělat, jenom máme zůstat jednotní. Jejich jedinou starostí je dostat nás co nejdříve domů.

6. července

Již druhý den jsme v Nižném Udinsku, máme zde být do Vánoc. Lodí prý je ve Vladivostoku dost.

9. července

Jsem na rekonvalescenci v Irkutsku. Již se blíží komise, nevím, jestli mě uznají nemocným, cítím se totiž nyní zdravějším. Jsou sluchy, že kdo je poslán ke komisi zde, bude uznán.

15. července

Šestý pluk měl v Omsku boj s bolševiky. Mezi povstalci prý bylo mnoho lidí z lágru. Bolševici prý měli na 400 mrtvých, šestý pluk 17 raněných.

17. července

Dnes jsem byl u komise, ze dvaceti tří nás jede sedm domů. Teď právě za námi přišel saniták od batalionu. Přivezl sem desátníka Musila, který se zastřelil. Pracoval jsem s ním v plenu. Od 3. pluku se též zastřelil šikovatel a od 4. pluku také. Od 2. úderné rotý sem přivezli asi 70 lidí k soudu.

20. července

Evakuace invalidů je odložena, ve Vladivostoku se snad stávkuje. Bolševici prý postupují dále na Sibiř.

My máme odjet později, až prý se vypraví z Omska evakuační vlak, který nás má sbírat po stanicích. Proslýchá se, že doprava pro nás je zastavena, kvůli tomu, že se v Mandžuriji bijí Japonci s Číňany. Máme jet z Nižného Udinska do Mysové za Bajkal. Medek prý se bude vracet do vlasti.

25. července

Jsem naznačen do vlasti, štěstí mně, tak jako ostatním naznačeným k evakuaci, však nepřálo. Máme čekat tři neděle i déle, dokud nepřestanou ve Vladivostoku stávkovat. Poslali nás po tu dobu ku svým částem.

Jsem na části, nic nedělám, ale přece nejsem spokojený. Při opalování na slunci jsem se tak spálil, že se nemohu ani hnout, kůže asi půjde dolů. Chodíme se koupat do řeky Udy. Uda je řeka dosti veliká a prudká. Voda jest v ní studená. Koupeme se v takové trhlíně, kde je voda teplejší. Bylo by zde pěkně, nebýti ohromného množství komárů a mušek, které na člověka padají jako roje včel.

29. července

Každý druhý den zde prší a bouří. Slunce jest zde prudké. Mně se po prvním opalování svlékla celá záda, jako hadovi, takže nesmím s holým tělem na slunce.

30. července

Ve Vladivostoku snad skončila stávka, avšak na mandžuský dráze stávku zase začali. Železnodrážníci chtějí, aby jim bylo žalování vyplaceno v cizích, ne ruských penězích, jelikož ruské mají nízký kurz. S našim odjezdem je to stále velice nahnuté, my tu snad budeme až do zimy.

2. srpna

Jest odpoledne a my jsme se šli koupat, chodíme asi čtyři versty daleko. Když jsme se vykoupali, začalo od jihu pohřmívat a od západu se začaly vyťahovat mráčky. Šli jsme pomalu a cestou sbírali borůvky. V malé chvíli se mrak od západu zhuštil a zdáli byl slyšet strašný hluk. Rychle jsme se dali do útěku a sotva jsme zaběhli do našeho vagonu, již začaly padat kusy ledu. Byly kulaté velikosti husího vejce. Krupobití trvalo přes čtvrt hodiny.

*V podkrovní světničce bílé, když zlatý den večerní ztich
tu se dva tulili lidé, byly to blažené chvíle, když ze rtů jim zazníval smích.*

*o štěstí ta světnička kryla, vždyť žil v ní blažený sen,
on říkal jí princezno milá, ona si živůtek šila a jehla se kmitala jen.*

*Co chvíli líbal ji dlouze, na šíji na ústa pak,
když se k ní přivinul v touze, ona naň smála se pouze.*

*Tu náhle ji zesmutněl zrak, nech mě již hochu býti,
co bych já počala pak, hanbou bych nemohla žíti.*

Ctnost moje visí na niti, nitka je tenoučká tak.

5. srpna

Počasí se zde obratem mění, začínají chladna a deště. Nálada je špatná. Fronta praská a v týlu se tvoří bandy přepadávající na trati. Stále více dochází ke konfliktům dezertérů a arestantů na útěku se strážemi. Na celé manžurské dráze stávka železnodrážních zřízenců.

11. srpna

Bolševici postupují dále na Sibiř. Mluví se, že jsou 90 verst od Omska, ze kterého odjíždí 6. pluk. Každý den zde projíždí několik vlaků běženců.

18. srpna

Dnes ráno jest tomu rok, co jsem byl raněn u Bosolský. Včera se konala oslava výročního dne úmrtí plukovníka Ušakova. Fronta se přibližuje k Omsku. O odjezdu nás evakuovaných dosud žádného slechu.

20. srpna

Delegace z vlasti má přejíždět z Vladivostoku směrem k Omsku. V části se všude připravují slavnosti. Kolčakov snad praská do bot, části na frontě se buď vzdávají, nebo se rozbíhají po lesích a vládu zde na Sibiři vzali do rukou kozáci, kteří snad jediní drží frontu.

23. srpna

Projeli zde již evakuační ešalony od 7. a 8. pluku včera od 6. pluku, za nimi mají ještě projíždět od 5. pluku. Když přijížděli od 8. pluku, mluvil jsem s Janouškem z Telče, jede také domů.

2. září

Včera se zde v Nižním Udinsku konal pohřeb dvou Jihoslovanů. Zašli si od tratě do lesa, kde je přepadli bolševici. Jeden byl zastřelen a druhý utrpěl bodné rány, kterým podlehl. Snad měl padnout Omsk. Delegace z vlasti je v Irkutsku.

5. září

Nižnij Udinsk

Byl jsem na zábavě 3. roty. Poněvadž tancovat se mně již nechce, tak jsme si s několika kamarády sedli do druhé světničky, kde jsme popíjeli. Zpívali jsme a byli veselí. Ve chvíli, kdy nás poručík Hanák chtěl vyhodit, došlo k hádce. Chtěl jsem již jít domů, šel jsem si do šatny pro čepici. Zastavili mne však hoši od 3. roty a přemluvili mne, abych prý si z toho nic nedělal a vstal zde. Já jsem je uposlechl, znovu sedl ke svým známým a dal si další pivo.

Následně přišel podporučík Holoubek a energicky nám zakazoval zpívat, že je to zábava 3. roty. Já vystoupil proti němu, že v takovém případě neměla 3. rota prodávat

lístky i ostatním, a že my si zpíváme jenom mezi sebou a do sálu nejdeme. V pití a zpívání jsme pokračovali i s některými hochy 3. roty. Já jsem byl dosti napitý.

Potom již bylo po všem a my jsme chtěli jít domů. U šatny bylo hodně lidí a tak jsme zůstali sedět. V tom mezi nás přišel jakýsi Chytil z 3. roty a chytl se s Pokorným ohledně bářišny, se kterou Chytil chodí. Pokorný mu řekl, že s ní netancoval a já notně v ráži mu povídám, aby nás nechal na pokoji a šel pryč. Ale on hned abych držel hubu, nebo že po ní dostanu. Já jsem mu říkal, že se mne snaží vytočit. On vzal židli do ruky a chtěl mě s ní uhodit. Židli mu však někdo strhl a on v nastalém zmatku mě uhodil rukou přímo do obličeje. Vzápětí mne kdosi chytl za ruce a Chytil mě ještě několikrát do obličeje udeřil. Potom mně někdo pomohl na nohy a já se dostal ven.

Vzal jsem si v šatně hadry a že půjdu domů. V tom mně někdo odzadu podrazil nohy a vzápětí mě tloukli hlava nehlava, myslil jsem, že to nepřežiju. Vzpamatoval jsem se a bez čepice rychle jsem se snažil dostat domů, avšak po několika krocích byli zase za mnou. Odrazil jsem je a rychle jsem se jim ztratil ve tmě. Měl jsem u sebe dýku a byl jsem rozhodnut, jestliže mě ještě jednou přepadnou, že ji použiji, i kdybych měl někoho propíchnout.

Když jsem se zcela vysílen dobelhal k našemu ešalonu, uviděl jsem několik lidí v živé debatě. Poznal jsem, že je mezi nimi i Chytil od 3. roty. Šel jsem k nim a bez řeči jsem mu dal takovou facku, že letěl asi na šest kroků, potom s sebou pleskl na zem. Poté jsem ho nechal být. On se však bál ze země vstát. Nakonec bez čepice, která mu po face zůstala na zemi, utekl. Asi po třech dnech se přišel udobřit, že bychom mohli být přáteli, já jsem však nebyl doma.

11. září

Dnes v noci má sem přijet delegace z vlasti. Zítra bude batalion cvičit údernou soustavu před delegací, která se skládá ze sociálních demokratů. Naši páni snad dostali po nose pro jejich hloupou politiku a přehnanou disciplínu. Žalování bude upravené.

17. září

Kurs sibiřských peněz stále klesá. Všechno je zde strašně drahé, např. vysoké boty stojí ve Vladivostoku tisíc rublů.

24. září

Kolem Nižního Udinska je sníh.

25. září

Dnes projížděl generál Žanin z Omska k Irkutsku. Kolem trati se začínají objevovat bolševické šajky. Na Václava pořádá batalion zábavu. Před ní má být odehráno divadlo, jednoaktovka, potom tance a kuplety.

28. září

Snad do Vladivostoku přijelo pro nás 20 lodí. Prý nám Amerika půjčila 50 milionů.

1. listopadu

Situace s naší armádou špatná. Doprava domů je sice rozřešena, ale jakási tajná síla nás zde stále drží. Zvyšování platu je pro nás ponižující a nepříznivé. Důstojníkům stoupá plat do tisíců a my si přijdeme, se všemi příplatky, na 200 rublů.

19. listopadu

Kočár ujíždí z Omska do Irkutsku. Omsk snad puštěn, čeká se převrat. U 1. divize to kvasí, Pavlů chce domů, vedení po něm snad převezme Krejčí.

15. prosince

Jedeme domů s evakuačním ešalonem. Vyjeli jsme z Nižného Udinska 12. prosince, dnes stojíme v Jinokentěské, před Irkutskem.

16. prosince

Přijeli jsme na stanici Bajkal. Vítr tam fičel, severák. Bajkal ještě není zamrzlý. Je vidět daleko po jezeru, v dáli vodní malé páry. Hory jehlanovité, místy sněhem přikryté a místy černé, kde je sníh od větru smetený. Bajkal je krásný, jak v létě, tak v zimě.

18. prosince

Objíždíme jezero Bajkal. Jedeme velice pomalu, jelikož na nádražích není uhlí. Máme z Krasnojarska do Vladivostoku zásobu tak na deset dní a nás čeká cesta dlouhá minimálně dvacet dní.

22. prosince

Nechali nás stát před Čitou. Železnodrážníci začali dnes o půlnoci stávkou, jedná se asi o nějaký politický převrat. Máme jen asi na 3 dny potravin.

25. prosince

Slavíme vánoční svátky. Před Čitou nás zde stojí asi šest set. Stanice je pustá, kolem několik dřevěných baráčků. Ve vagoně musíme topit ve dne v noci, je zde strašná zima, mrazy zde dosahují přes mínus 40 stupňů.

28. prosince

Jedeme jak s kravama, samá serpentýna. Ve vagoně je zima jak v ledomorně.

1. ledna, Nový rok 1921

Stojíme na stanici Cigigar. Vstupuji dnes do třiatřicátého roku. Jaký asi tento rok bude?

Data narození	1.1.1888	Jmenovaný je oprávněn nositi	
Místo narození	Myslivoř	následující vyznamenání:	
Bydliště	- " - čp		dekret č.
	p. Urbanov okr. Dačice		dekret č.
Povolání	rolník		dekret č.
Je členem od	5.1.1947		dekret č.
V jednotě	Č. O. L. v Telci		dekret č.
Podle „Potvrzení MNO—KLEG“			dekret č.
čís.	je:		dekret č.
	střelec rusk. legii		dekret č.
Sloužil u:	Uder. prapor		dekret č.

Členská legitimace Československé obce legionářské

Životopis

Jan Křen se narodil 1. 1. 1888 v Mysliboři u Telče. Po vychození základní školy zůstal na hospodářství, které na něj přešlo jako na jediného syna (měl dvě sestry). Mělo 16 ha (asi 11 ha polí, zbytek louky a les).



Jan Křen se sestrami a rodiči



Rodina Křenových

Narukoval v roce 1914 a ještě téhož roku, v prosinci, přeběhl k Rusům. V roce 1916 byl zapsán do armády České družiny (ustanovená v srpnu 1914 z řad dobrovolníků) a povolán 1917. Po návratu domů, v roce 1921, se oženil s Marií Vondrákovou z Telče, s níž měl šest synů, z nichž jeden zemřel ještě v dětském věku.

Zemřel 12. 7. 1960.



Poznámka

Začátkem letošního roku se mi dostal do rukou deník Jana Křena z Mysliboře u Telče (dědečka mé manželky). Jednalo se o dva sešity malého formátu, v černých plátěných deskách, hustě popsané tužkou, místy i perem, v níž byly zapsány úvahy, verše a pocity z Ruska v létech 1916–1921.

V této příloze se jedná o doslovný přepis těchto deníků, s přihlédnutím k současnému pravopisu. Na první pohled se může zdát, že se zápisky opakují, přesto jsem zvolil tuto cestu (místy byla ponechána i hovorová slova), a ne výběr z nich, aby bylo vidět, co se odehrávalo v mysli jednoho z vojáků této tragické války (na konci deníku bylo i několik adres, z nichž jedna – Antonín Dundel, Morava, Pozdětín, p. p. Náměšť – navozuje domněnku, že se v Rusku mohl setkat i s některým vojákem z Budišova).

Z textu je patrné, jak byl Jan Křen silně připoután k domovu. Nejenom on odcházel uprostřed prací na svém hospodářství, kde mnohdy zůstaly nemohoucí rodiče, do neznáma, odkud nevěděl, zdali se vrátí. Jemu se to, ač s podlomeným zdravím, podařilo, mnozí takové štěstí neměli.

Text byl místy nečitelný, a proto mohlo dojít i k faktickým chybám, za které se předem omlouvám.

Příloha vyšla jako připomenutí 100. výročí začátku I. svět války.

Fotografie archiv rodiny Křenovy

Úvod Mgr. Jiří Horák

Sestavil Karel Pavlíček

Poděkování rodině Křenových za zapůjčení Deníku a Josefu Křenovi, synovi Jana Křena, za poskytnutí doplňujících údajů.

Příloha Budišovského zpravodaje č. 2/2014

www.horacko.cz/budisov/zpravodaj

Samostatně neprodejné

Vydává: Úřad městyse Budišov, IČO 00289159, tel. 568 875 110, e-mail: obec@mestysbudisov

Redakce: Karel Pavlíček (e-mail karel_pavlicek@volny.cz, tel. 568 875 212),

Mgr. Jiří Horák.

Vyšlo v Budišově dne 30. 6. 2014

Technická realizace: Ing. Ladislav Dokulil

Tisk Tiskárna Charvát, s. r. o., Velké Meziříčí